

امکان‌سنجی کاربست رویکرد شهر دوستدار کودک در طراحی فضای باز مجتمع مسکونی مهر جهت ارتقا امنیت کودکان

(موردپژوهی: مسکن مهر وحدت شیراز)

مارال کمالی¹ سعید صالحی مرزيجرانی^{2*} و محمود تیموری³

تاریخ دریافت: 1402/12/18

تاریخ پذیرش: 1403/03/29

(صفحات 151-166)

چکیده

مقدمه: امروزه با رشد شهرنشینی و مهاجرت روستاییان به شهرها، فضاهای شهری برای کودکان غیر قابل دسترس شده و کمتر پاسخ‌گوی نیازهای آنان است. لذا کاربست رویکرد شهر دوستدار کودک به عنوان راهبردی جهت افزایش احساس امنیت کودکان و سنجش کیفیت سکونتگاه‌های افراد حائز اهمیت است. بر این اساس هدف اصلی این پژوهش بررسی و تبیین راهبردهای اصولی طراحی به منظور افزایش امنیت کودکان در طراحی فضاهای باز مجتمع‌های مسکونی اقبال کم درآمد بر اساس مؤلفه‌های رویکرد شهر دوستدار کودک است که در این پژوهش مسکن مهر وحدت در شهر شیراز به عنوان نمونه مطالعاتی در نظر گرفته شده.

روش تحقیق: این پژوهش از نوع تحقیقات ترکیبی (آمیخته)، از منظر روش شناسی توصیفی-تحلیلی و پیمایشی و از نظر هدف کاربردی است. برای گردآوری داده‌های مورد نیاز پژوهش از روش کتابخانه‌ای، پرسشنامه و بازدیدهای میدانی استفاده شده.

نتایج و بحث: نتایج حاصل از تحلیل واریانس و ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین مؤلفه‌های رویکرد شهر دوستدار کودک و میزان احساس امنیت ساکنین در فضای باز ساختمان‌های مسکونی مهر به لحاظ آماری رابطه معنادار وجود دارد.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج، از جمله راهکارهای اساسی قابل ارائه به منظور افزایش احساس امنیت کودکان در فضای باز مجتمع‌های مسکونی مهر بر اساس رویکرد شهر دوستدار کودک می‌توان به افزایش خوانایی محیط برای کودکان در فضای باز مجتمع از طریق طراحی فضاهای مشارکتی سرگرم‌کننده به منظور ارتباط هرچه بیشتر کودکان و نیز طراحی مسیرهای عبور و مرور کودکان به فضاهای مذکور با استفاده از کفپوش‌های بازی‌آور، بدنه‌های تحریک‌کننده اشاره نمود.

واژگان کلیدی: شهر دوستدار کودک، فضای باز، مجتمع مسکونی مهر، احساس امنیت.

این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان "تبیین تأثیر فضاهای باز مجتمع‌های مسکونی بر افزایش حس امنیت کودک بر مبنای رویکرد شهر دوستدار کودک، مورد پژوهی: مسکن مهر وحدت شیراز" با راهنمایی نویسنده دوم و سوم در دانشگاه آزاد اسلامی اراک است.

¹ دانشجوی دکتری، گروه مهندسی معماری، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

² استادیار گروه معماری، گروه مهندسی معماری، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران. (نویسنده مسئول): S.salehim95@iau-arak.ac.ir

³ استادیار گروه معماری، گروه مهندسی معماری، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.

1- مقدمه

بر اساس تخمین سازمان ملل متحد تا سال 2025 حدود 60 درصد از کودکان در شهرها زندگی می‌کنند (Uniceff, 2018). دوران کودکی معمولاً به عنوان دوره رشد اجتماعی در زندگی کودک تصور می‌شود. شخصیت کودک با ارزش‌های جامعه‌ای که در آن متولد می‌شود، شکل می‌گیرد. کودکان در جامعه‌ای متولد می‌شوند که قدرت تغذیه، پشتیبانی و محافظت از آنها، یا حتی نادیده گرفتن و ناامید کردن آنها را می‌تواند داشته باشد. به عبارت دیگر، جامعه منبع هویت اجتماعی و فردی متمایز آنهاست (Panda et al., 2024). یکی از موارد مهم در عرصه‌های زندگی شهری ایجاد فضاهای مناسب و امن برای کودکان است. توجه به دوران کودکی به عنوان سرآغاز تکوین جسمانی، عاطفی، ارزشی و شناختی کودکان، بسیار مورد توجه پژوهشگران علوم و دانش‌های مرتبط با حوزه کودکان قرار گرفته است (Zarghami et al., 2019). با این حال، نقش فضاهای شهری به عنوان مهمترین کانون‌های هستی‌پذیری زندگی اجتماعی و سرزندگی شهری در حال کمرنگ شدن (Shams allah et al., 2024) و یک معیار کیفی است که سبب ارتقای کیفیت محیط می‌شود. به گونه‌ای که نبود امنیت در فضای شهری، یکی از مهم‌ترین عوامل کاهش جذابیت و عدم سرزندگی فضاها محسوب می‌شود (Carmona, 2019). امنیت و احساس آن برای کودک، پس از نیازهای فیزیولوژیک، به عنوان مهم‌ترین نیازهای شناخته شده و در صورتی که برآورده نشود، فرد در بزرگسالی با مشکلات فراوانی مواجه خواهد شد. با توجه به اینکه شخصیت فردی، اجتماعی و فرهنگی کودکان، نشان دهنده وضعیت کنونی و آینده جوامع بشری است، سلامت و امنیت آنها نیز تضمین کننده توسعه پایدار شهری محسوب می‌شود (Heidari et al., 2020). امروزه، مسکن مفهوم خاصی از مکانی برای سکونت و امنیت است. ملاحظات کامل اصول طراحی می‌تواند سبب بهبود امنیت مناطق برای افراد و دارایی‌هایشان و نیز کیفیت محیط پیرامونی شود (Obeidi et al., 2023). با این اوصاف تعداد زیادی از کودکان ساکن فضاهای شهری با مخاطرات متعددی

از جمله ناهنجاری‌های اجتماعی مواجهند؛ به گونه‌ای که بسیاری از آنها در محیط‌هایی زندگی می‌کنند که بیشتر برای گروه‌های بزرگسال سازماندهی شده است و در بیشتر موارد به نیازها، خواسته‌ها، تمایلات و اولویت‌های کودکان توجه نمی‌شود (National Institute of urban affairs, 2016). در این میان مقیاس، محله و محیط‌های مسکونی در شهرها از جمله محیط‌هایی است که در شکل‌گیری تجارب و رفع نیازهای اجتماعی و فردی کودکان، نقش منحصر به فردی دارند. ارتقای کیفیت این فضاها می‌تواند در سلامت و رشد قوای جسمی، تقویت تعاملات اجتماعی و همبستگی‌های گروهی در کودکان مؤثر باشد (Goldfeld et al., 2019). اماکن عمومی در مجتمع‌های مسکونی بخشی از محیط زیست ساخته شده است که باعث تسهیل ایجاد حس اجتماعی از طریق افزایش شانس برخورد بین همسایگان می‌شود (Francis et al., 2012). یکی از گام‌های بنیادین تأمین مسکن مناسب، شناخت واقع‌گرایانه نیازهای سکونتی گروه‌های کم‌درآمد به عنوان بهره‌برداران نهایی سیاست‌ها و برنامه‌های دولتی تأمین مسکن است. بایستی توجه داشت کیفیت سکونت مفهومی انتزاعی است و توسط مخاطبان مختلف به صورت متفاوتی ادراک می‌شود. توجه این موضوع در بازنمایی مفهوم مسکن قابل استطاعت و خواسته‌های گروه‌های کم‌درآمد نیز بسیار مهم قلمداد شده و نگاه‌های بیرونی و برداشت‌های ساده‌انگارانه که آن را به انگارهای همگن تقلیل می‌دهد را آسیب‌زا معرفی نموده است (Malik et al., 2020). مونکون (2018) بی-توجهی به نیازهای واقعی گروه‌های هدف را از آسیب‌های جدی در برنامه‌ریزی مسکن معرفی نموده است که می‌تواند به اتلاف منابع منجر شود. بازنمایی نادرست گروه‌های کم‌درآمد شهری به عنوان یک گروه همگن نیز از جمله موانع مهم در این زمینه معرفی شده است و پژوهشگران نسبت به لزوم اتخاذ دیدگاه‌های واقع‌گرایانه به جای تحمیل قالب‌های ذهنی هشدار داده‌اند (Talocci & Boano, 2018). از سویی سیاست ساخت مسکن حداقل و انبوه‌سازی آن در ایران، بدون در نظر گرفتن نیازهای مختلف انسانی و نتایج روان‌شناختی آن، از مسائلی است که زندگی فردی و اجتماعی ساکنین را

عدم توجه به نیازهای کیفی و کمی ساکنین ساختمان‌هاست که منجر به تنزل احساس رضایتمندی و عدم موفقیت پروژه‌های مسکن مهر شیراز شده است و یکی از عمده نارضایتی‌های ساکنین مجتمع‌های مسکن مهر شهر شیراز احساس نگرانی و نبود احساس امنیت در میان ساکنین به منظور حضور کودکان در فضاهای باز مجتمع‌های مسکن مهر است که این مهم نشان از نیاز اهمیت بازنگری به شیوه طراحی فضاهای باز مسکن مهر شیراز بر اساس رویکرد شهر دوستدار کودک به منظور افزایش حس امنیت ساکنین است. بر این اساس هدف اصلی این پژوهش، ارائه راهبردهای کاربردی و اجرایی در طراحی فضای باز مجتمع‌های مسکونی مهر جهت ارتقا حس امنیت کودکان بر اساس مؤلفه‌های رویکرد شهر دوستدار کودک است. در راستای تحقق هدف اصلی پژوهش، تحقیق پیش رو به بررسی ارتباط میان مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک در مجتمع‌های مسکونی مهر و ارتقا حس امنیت کودکان و نیز ارائه راهکارهای افزایش احساس امنیت کودکان در فضاهای باز مجتمع‌های مسکونی مهر وحدت شیراز بر اساس رویکرد شهر دوستدار کودک می‌پردازد.

1-1- مروری بر پیشینه نظری تحقیق

1-1-1- فضای باز مجتمع مسکونی

فضای باز نواحی مسکونی که اوقات زیادی از زندگی و مراحل رشد کودکان در آنها می‌گذرد، از یک سو؛ به عنوان بستری برای شکل‌گیری قالب‌های فطری و طرح کلی ابعاد وجودی او و از سوی دیگر؛ عامل مؤثری برای پایه‌ریزی و گسترش داشته‌های ذهنی، محتوای شناخت و مهارت‌های بدنی او در نظر گرفته می‌شود (Mortezaei, 2016). manesh et al., 2016 مؤلفه کالبدی یک فضای باز با نحوه دسترسی، موقعیت، آسایش فیزیولوژیکی و محیطی در شرایط مختلف اقلیمی و امنیت، مرتبط است. علاوه بر این‌ها وجود عناصر طبیعی در فضاهای باز که سبب افزایش هیجان و سرزندگی محیط و دعوت مردم به این فضاها و فراهم نمودن امکان استراحت، تجارب خوشایند و سلامت بیشتر برای مردم می‌شود، نیز در این میان بسیار مهم است (Mansour Hoseini et al., 2023). بر

با مشکلات و نابه‌سامانی‌های متعدد مواجه کرده که این مهم در فضاهای باز مجتمع‌ها مشهودتر است. در دوران معاصر به دنبال تنزل نقش فضاهای باز در معماری مسکونی کشور و تبدیل آن‌ها به مسیرهایی برای حرکت، نه تنها این فضاها برای ارضای نیازهای اجتماعی مناسب نیست، بلکه سبب قطع رابطه اجتماعی و نادیده گرفتن سنن و فرهنگ جوامع نیز شده است و به نیازهای روان‌شناختی و ادراکی کاربران در این فضاها توجه لازم مبذول نشود (Yazdani & Teimouri, 2013). که در همین راستا، ارتقا کیفیت فضایی و احساس امنیت کودکان در فضاهای مسکونی اقشار کم‌درآمد به دلیل توجه محدودتر مسئولین شهری به این مهم اهمیت بیشتری دارد. مشکل مسکن گروه‌های کم‌درآمد در کشورهای درحال توسعه ناشی از تجربه شهرنشینی سریع و مداوم است که پیامد رشد جمعیت و مهاجرت از نواحی روستایی به نقاط شهری است. به همین دلیل، شهرهای کشورهای در حال توسعه، بیشتر از سایر نقاط شهری با تقاضای مسکن قابل استطاعت برای گروه‌های کم درآمد شهری مواجهند (Golubchikov, 2012). در این میان رویکرد شهر دوستدار کودک جهت ارتقا کیفیت امنیت کودکان قابل ارائه است. مفهوم شهر دوستدار کودک به طور کلی به این معنی است که دولتمردان چگونه این شهرها را بر اساس علایق بچه‌ها اداره می‌کنند و نیز به شهرهایی گفته می‌شود که در آن حقوق اساسی کودکان مثل سلامت، آموزش و فرهنگ، ایمنی، امنیت، فضاهای سبز و فضاهای بازی لحاظ می‌شود (Ahmadvand et al., 2022). برنامه‌ریزی جهت نیل به اهداف شهر دوستدار کودک نه تنها باعث ایجاد حس امنیت در کودکان می‌شود، بلکه کیفیت زندگی در شهرها را برای همه شهروندان بهبود می‌بخشد و به ارتقا کیفیت و بهبود چالش‌های جهانی مانند تغییرات آب‌وهوا و از دست دادن تنوع زیستی نیز کمک می‌کند (Tranter, 2022).

با این حال و با وجود عرضه و تقاضای بالا مسکن مهر در کلان‌شهر شیراز، به جنبه‌های کیفی ساخت مسکن از سوی معماران، شهرسازان و مسئولین شهری توجه لازم مبذول نشده است و بر اساس مطالعات و مشاهدات انجام شده، یکی از معضلات اساسی در مسکن مهر شهر شیراز،

این اساس عامل تأثیرگذار بر کیفیت فضای باز مجتمع مسکونی مطابق جدول 1 ارائه می‌شود:

جهت طراحی فضای باز مسکونی معیارها و شاخص‌های زیادی وجود داشته که در شکل 1 سطح بندی این شاخص‌ها نشان داده شده است.

2-1-1- رویکرد شهر دوستدار کودک

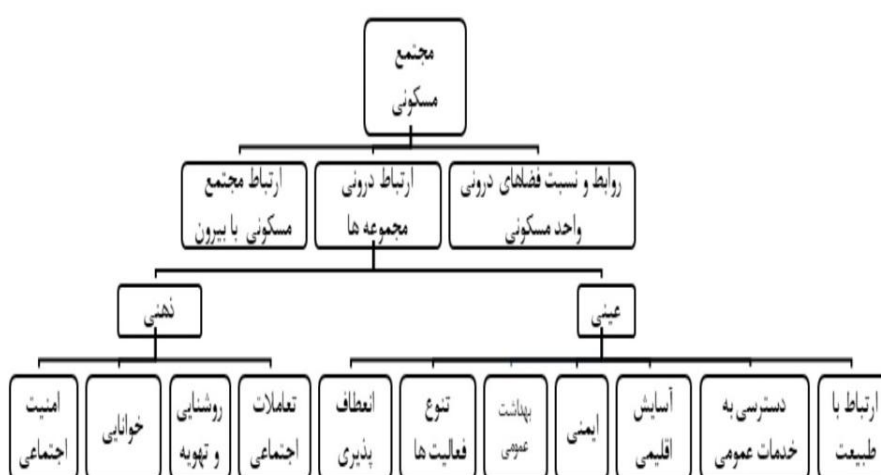
شهر دوستدار کودک شهری است که در آن خواسته‌های کودک در اولویت قرار گرفته و شرایط اجتماعی، فرهنگی و معماری شهر همسو با نیاز آنهاست و حقوق کودکان

در سیاست‌ها، قوانین، برنامه‌ها و بودجه‌ها بازتاب می‌شود. رویکرد «شهر دوستدار کودک» شهر را به سمتی سوق می‌دهد که در آن کودکان نقش مؤثری در مورد شهر خود داشته و نظرات آنها در تصمیمات شهری ابراز شود و خانواده‌ها و اجتماع نیز موظفند کودکان را در مسائل مهم و تصمیم‌گیری‌ها دخیل کنند (Farzadbehtash & Sarlak, 2021). طراحی شهری دوستدار کودک برای ایجاد شهرهای فراگیر که به منجر به بهبود رشد کودکان شود حائز اهمیت است.

جدول 1- معیار کیفیت فضای باز مجتمع‌های مسکونی (Mortezaeimanesh et al., 2016)

Tab.1-Quality criterion of residential complexes open space (Mortezaeimanesh et al., 2016)

مؤلفه	معیار سنجش
دسترسی	فاصله قابل قبول از خانه جهت دسترسی آسان، سهولت در دسترسی به فضا، دارا بودن نشانه‌ها و ویژگی‌های کالبدی و ظاهری، دارا بودن پیوستگی کالبدی و وجود امکان نظارت بزرگسالان.
آسایش و ایمنی	عدم وجود آلودگی صوتی و آلاینده‌های هوا، وجود قلمرو کالبدی و روانی مطلوب، عدم وجود حس ازدحام، وسعت و اندازه‌ی متعادل فضا نسبت به جمعیت ساکن، چیدمان مطلوب بلوک‌ها نسبت به هم و عدم وجود حس محصوریت، عدم وجود هرگونه تهدید ایمنی و امنیت که مخل تعادل قوای محیطی و ذهنی کودک باشد، مصونیت از خطرهای آمد و شد و وسائل نقلیه، تناسب و هماهنگی با عوارض زمین.
شایستگی و پاسخگویی فضاها	انعطاف پذیری فضا، قابلیت تغییرپذیری عناصر و چیدمان فضا، پویایی، امکان دخالت و دستکاری کودک در محیط.
جذابیت	حد متعادلی از پیچیدگی، تازگی، طراوت، تنوع و هیجان انگیز بودن در محیط، وجود مقداری ابهام و قابلیت جستجو و کشف ابعاد ناپیدای محیط، زیبایی و کیفیت مطلوب در محیط و منظر
مقیاس	رعایت مقیاس کودکان، تناسب هماهنگ با کودکان، رعایت سلسله مراتب دسترسی

شکل 1- مؤلفه‌های طراحی فضای باز مجتمع مسکونی (Mortezaeimanesh et al., 2016)

Fig.1- Components of open space design of residential complex (Karimi & Jalili sadrabad, 2021)

معا، نور و روشنایی، آسایش، خوانایی، کیفیت بصری و محیطی، و ایمنی" است (Farkhani et al., 2020). از جمله مؤلفه‌های ذهنی تأثیرگذار بر ارتقا امنیت شامل خاطره و نمادگرایی، خوانایی، تجربه‌های حسی، ادراک شخصی، سرزندگی، ارتباطات روانی است (Carmona, 2019).

1-1-4- احساس امنیت کودکان در فضای باز مجتمع مسکونی مهر با رویکرد شهر دوستدار کودک

تا زمانی که کودکان در زندگی روزمره خود احساس امنیت نکنند؛ هیچ پیشرفتی در ساختار شخصیتی خود نخواهد داشت. در سایه عدم امنیت اجتماعی، سایه آسیب‌های اجتماعی بر هر جامعه‌ای سنگینی خواهد کرد و میزان رضایت از زندگی کاهش خواهد یافت و انزوا و افسردگی، جایگزین شادی و نشاط خواهد شد. در این راستا توجه مستمر به مسائل کودکان و بازنگری در مصوبات در پرتو شرایط متحول امروز، از مهم‌ترین ضروریات جهانی است و ناگزیر این مبانی باید به صورت علمی از آغاز به نسل جدید آموخته شود. به عبارتی اگر بخواهیم شهر یا جامعه پیشرفته و کم مسئله‌ای وجود داشته باشد، باید سطح توسعه در آن را با میزان امنیت برای کودکان سنجید و شهر باید به گونه‌ای مهیا شود که نه تنها بزرگسالان؛ بلکه کودکان نیز در آن احساس آرامش و امنیت و مشارکت فعال، همراه با احساس شادی و نشاط داشته باشند؛ به عبارت دیگر، هیچ شهری نمی‌تواند توسعه هوشمندانه‌ای یابد؛ مگر آنکه محیط امن و سالمی برای کودکان فراهم آورد، زیرا آسیب‌ها و پیامدهای ترس از جرم برای همه گروه‌های اجتماعی به یک اندازه نیست و برخی از گروه‌های اجتماعی به ویژه کودکان بنا به برخی مشاهدات و تجارب خود در زندگی بیشتر دچار احساس ترس از جرم می‌شوند (Heidari et al., 2020). لذا تأمین و ارتقا امنیت در فضاهای باز مجتمع‌های مسکونی برای تمامی گروه‌های سنی، از جمله کودکان، ضروری است که می‌تواند به عنوان یکی از چالش‌ها و مسائل مهم در طراحی

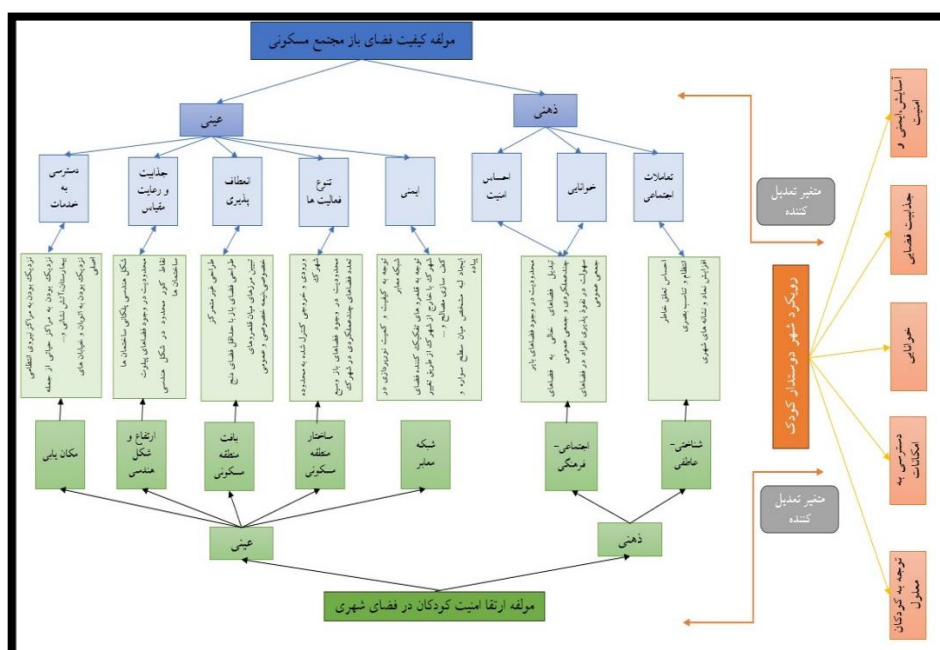
جنبه‌های اصلی شامل فضاهای عمومی با کیفیت، فضاهای سبز و مسیرهای ایمن که مناطق مسکونی را به پارک‌ها وصل می‌کنند، است (Krishnamurthy et al., 2018; Shadkam & Moos, 2021). شهرهای دوستدار کودک به دنبال ایجاد مشارکت کودکان به منظور شکل دادن به محیط اطرافشان هستند؛ مشارکت عملی که باعث ایجاد علاقه و تعلق‌پذیری کودک نسبت به شهر شده و نهایتاً منجر به ارتقا حس امنیت در فضای شهری می‌شود. بر این اساس می‌توان ویژگی‌های شهرهای دوستدار کودک را این‌گونه بیان کرد: 1. آسایش، ایمنی و امنیت، 2. پیوند با طبیعت، 3. پیوند با تاریخ، فرهنگ و هویت جمعی، 4. جذابیت و تازگی، 5. خوانایی، 6. دسترسی به امکانات، 7. وجود مؤسسات و فضاهای مربوط به کودک و 8. توجه به کودکان معلول (Ibid). همچنین شهر دوستدار کودک از نگاه کودکان دارای چنین ویژگی‌هایی است: خیابان‌های تمیز و ایمن، دسترسی به فضای سبز، هوای پاک، امکان تحرک داشتن، امکان برقراری تعامل با دوستان و انجام کارهایی که دوست دارند (Wright et al., 2017).

1-1-3- مفهوم امنیت و احساس امنیت

در تبیین مفهوم امنیت، دو بعد متمایز از هم را باید در نظر گرفت. یکی بعد «عینی» که شامل پارامترهای عینی محیطی و رفتاری است و دیگری بعد «ذهنی» که بر اساس احساس امنیت از جمع درک می‌شود. البته هر دو بعد نیز می‌توانند بر یکدیگر تأثیرات مثبت یا منفی بر جای گذارند که این موضوع ضرورت توجه به هر دو را در ایجاد امنیت عمومی توأمان مورد تأکید قرار می‌دهد. امنیت در واقع یک حس درونی در امان بودن است که از مؤلفه‌های محیط تأثیر پذیرفته و سپس در ذهن ادراک می‌شود. لذا شکل‌گیری احساس امنیت تحت تأثیر توأمان شرایط محیطی و نیز نوع برداشت و سطوح ادراکی فرد است (Absalan et al., 2023). مهم‌ترین مؤلفه‌های عینی مؤثر بر ایجاد و ارتقا امنیت در فضاهای شهری بر اساس پژوهش‌های انجام شده در این زمینه و همچنین آرا و تجربیات اندیشمندان داخلی و خارجی شامل "نظارت، کاربری، مبلمان شهری، بافت شهری، شبکه

معماری و شهرسازی معاصر در کشور مورد توجه قرار گیرد. برای این که شهرها به اماکنی برای آسایش، امنیت و پیشرفت کودکان تبدیل شوند، توجه به منظر شهری اهمیت دارد. ایجاد یک فضای شهری مناسب کودکان، مستلزم توجه به تنوع موضوعات برنامه‌ریزی و طراحی شهر، از جمله منظر شهری، است. در واقع، طراحی مناسب منظر شهری برای کودکان می‌تواند با خلق یک فضای هدایت شده و باز طراحی شاخص‌ها و به کارگیری صحیح عناصر شهری، در راستای دستیابی به شهر دوستدار کودک گام بردارد (Karbalaei Hoseini, 2018). چرا که مکان دوستدار کودک با داشتن برخی قابلیت‌ها سبب می‌شود کودکان بتوانند به راحتی در فرآیند بلوغ فردی و اجتماعی خود چیزهای متنوع و معناداری را تجربه کنند. کشش به سمت مکان، کودکان را به کشف آن مکان وسوسه می‌کند و در این فرآیند آنها می‌توانند اطلاعات و استعدادهای خود را توسعه دهند (Bahrvand, 2014). همان‌گونه که پیشتر ذکر شد، فضاهای باز بیرون از خانه نقش بسیار زیادی در رشد و شکوفایی کودکان دارند، لذا طراحی فضای باز بر اساس راهکارهای رویکرد شهر دوستدار کودک ضروری است. یکی از بهترین روش‌ها برای دستیابی به

محیط‌های ساخته شده دوستدار کودک، این است که کودکان در ساخت و برنامه‌ریزی شهر مشارکت داده شوند (Percy smith & Thomas, 2010). از طرفی نظریه‌پردازان متعددی در راستای اهمیت رویکرد دوستدار کودک ارائه نموده‌اند. کولتون و کوربین (2007)، شاخص شهر دوستدار کودک را دسترسی به خدمات اولیه، ایمنی و امنیت، فضای سبز، شرایط مناسب والدین مانند درآمد، تحصیلات و غیره اشاره نموده‌اند. بارتلت (2006)، تحرک مستقلانه کودکان، فضاهای سبز برای بازی و تعاملات کودکان، مشارکت کودکان و بهداشت محیط. چاولا (1997)، بعد فیزیکی (فضای سبز، ارائه خدمات اولیه، تنوع فعالیت‌ها، ایمنی، حرکت آزادانه و اماکنی برای اجتماع) و بعد اجتماعی (ترکیب اجتماعی، امنیت، انسجام جامعه، حمایت قانونی از کودکان و خوداتکایی جامعه) اشاره نموده است. بر اساس موارد ذکر شده می‌توان اذعان نمود که ارتقا هر دو بعد عینی و ذهنی امنیت در طراحی فضاهای باز مجتمع‌های مسکونی مهر مهم است و به منظور ارتقا امنیت ضروری است تا ارتباط آن با ابعاد رویکرد شهر دوستدار کودک بررسی شود. لذا مدل مفهومی ارتباط متغیرهای پژوهش پیش رو مطابق با شکل 2 است.

شکل 2- مدل مفهومی تحقیق
Fig.2- Research Conceptual Model

2-روش تحقیق

این پژوهش از نوع پژوهش‌های ترکیبی (آمیخته)، از منظر روش‌شناسی، توصیفی-تحلیلی و پیمایشی و از نظر هدف کاربردی است. برای گردآوری داده‌های مورد نیاز پژوهش از روش کتابخانه‌ای، پرسشنامه و بازپندهای میدانی استفاده شده است. در بخش کیفی پژوهش به بررسی مبانی نظری پیرامون ماهیت رویکرد شهر دوستدار کودک، مؤلفه‌های احساس امنیت در فضای باز مجتمع‌های مسکونی و نهایتاً تنظیم چارچوب نظری و مدل مفهومی پژوهش پرداخته می‌شود. با توجه به آنکه شاخص‌های هر دو متغیر وابسته (کیفیت فضای باز مجتمع‌های مسکونی) و مستقل (احساس امنیت کودکان) از دو منظر عینی و ذهنی قابل بررسی است،

شاخص‌ها و گویه‌های مربوطه بر اساس متغیر تعدیل کننده پژوهش (شهر دوستدار کودک) تعدیل و مرتبط می‌شود و سوالات پرسشنامه‌ها بر اساس ارتباط میان سه متغیر مذکور تنظیم و ارائه می‌شود که بر این اساس ارتباط میان متغیرها در جدول 2 قابل ارائه است. در بخش کمی پژوهش، بر اساس مبانی نظری و بررسی وضع موجود، پرسشنامه‌هایی تنظیم شد و در اختیار جامعه آماری متخصص قرار گرفت. در این بخش از پژوهش از دو نرم‌افزار smartpls3 و spss بهره گرفته می‌شود که در بخش یافته‌های پژوهش به تفصیل بیان خواهند شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها در این بخش از روش معادلات ساختاری و تحلیل عاملی بهره گرفته می‌شود.

جدول 2-جمع بندی مؤلفه‌های مورد بررسی به منظور افزایش احساس امنیت کودکان بر اساس رویکرد شهر دوستدار کودک
Tab.2-Summary of the investigated components in order to increase children's sense of security based on the child-friendly city approach

متغیر	ابعاد	مؤلفه	متن گویه
احساس امنیت کودکان	عینی	مکان یابی	نزدیک بودن به مراکز نیروی انتظامی
			نزدیک بودن به مراکز حیاتی (بیمارستان، آتش نشانی و...)
		ساختار منطقه مسکونی	نزدیک بودن به اتوبان و خیابان های اصلی
			ورودی و خروجی کنترل شده به شهرک
			محدودیت در وجود فضاهای باز وسیع
	ذهنی	بافت منطقه مسکونی	تعدد فضاهای چندعملکردی در شهرک
			طراحی غیر متمرکز
			طراحی فضای باز با حداقل فضای دنج
		ارتفاع و شکل هندسی	تبیین مرزهای میان قلمروهای خصوصی، نیمه خصوصی و عمومی
			شکل هندسی پلکانی ساختمان ها
شناختی-عاطفی	اجتماعی-فرهنگی	شبکه معابر	محدودیت در وجود فضاهای پیلوت
			نقاط کور محدود در شکل هندسی ساختمان ها
			توجه به کیفیت و کمیت نورپردازی در شبکه معابر
		شناختی-عاطفی	توجه به قلمروهای تفکیک کننده فضای شهرک با خارج از شهرک از طریق تغییر کف سازی مصالح و ...
			ایجاد لبه مشخص میان سطح سواره و پیاده
	عینی	احساس تعلق خاطر	احساس تعلق خاطر
			انتظام و تناسب بصری
			افزایش نماد و نشانه های شهری
		اجتماعی-فرهنگی	محدودیت در وجود فضاهای بایر
			تبدیل فضاهای خالی به فضاهای چندعملکردی و جمعی عمومی
	عینی	سهولت در نفوذ پذیری افراد در فضاهای جمعی عمومی	سهولت در نفوذ پذیری افراد در فضاهای جمعی عمومی

در این پژوهش مسکن مهر وحدت واقع در استان فارس در محدوده کلان‌شهر شیراز مورد مطالعه قرار می‌گیرد. بر اساس ارزیابی انجام شده توسط وزارت راه و شهرسازی استان فارس در پایان سال 1391 از لحاظ شاخص‌های تولید مسکن مهر، رتبه سوم کشور را دارا بود و در پایان سال 1392، میانگین پیشرفت پروژه‌های در دست اجرای مسکن مهر استان بالای 80 درصد بوده است. این استان در بخش مسکن مهر دارای 112 هزار و 300 واحد، سهمیه شهرهای دارای جمعیت بالای 25 هزار نفر است که در پایان سال 1392، 30 هزار و 145 واحد آن به بهره‌برداری رسیده. سهمیه شهرهای زیر 25 هزار نفر جمعیت هزار 30 واحد است (Road and Urban Development Organization of Fars Province, 2014) سایت پلان و موقعیت مسکن مهر وحدت به شرح زیر است: (شکل-3)

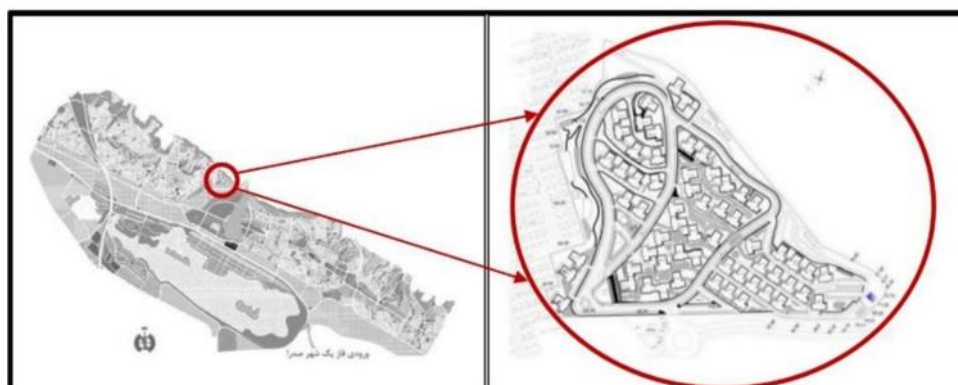
اصلی‌ترین دلیل انتخاب این موضوع، عدم تمرکز پژوهش‌های پیشین در حوزه کیفیت فضایی مسکن مهر به نیازهای روان‌شناختی کودکان (به ویژه احساس امنیت کودکان) در محدوده مذکور و همچنین عدم نگارش پژوهش‌های کاربردی جهت ارتقا حس امنیت کودکان در فضاهای باز مسکن مهر وحدت شهر شیراز بر اساس مؤلفه‌های رویکرد شهر دوستدار کودک است.

3- نتایج و بحث

همان‌گونه که پیشتر ذکر شد در این پژوهش برای تحلیل داده‌ها از روش معادلات ساختاری استفاده شد. معادلات ساختاری روش تحلیل قدرتمندی است که روابط بین

چندین متغیر را توضیح می‌دهد. معادلات ساختاری قادر به بررسی بیش از یک رابطه به صورت همزمان است که متفاوت از سایر آزمون‌های چند متغیره است. مدل سنجش و مدل ساختاری دو جزء اصلی معادلات ساختاریند. مدل سنجش به بررسی رابطه بین مؤلفه‌های سنجیده شده و متغیر مکنون می‌پردازد، در حالی که مدل ساختاری سنجش روابط بینابینی در بین متغیرهای مکنون را انجام می‌دهد (Zeynali Azim et al., 2022). در بخش اندازه‌گیری، ارتباط سوالات با گویه‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد و در قسمت ساختاری عوامل مورد بررسی با یکدیگر جهت آزمون فرضیات مورد توجهند. با توجه به نرمال بودن توزیع داده‌ها و وجود همبستگی لازم بین متغیرها می‌توان از مدل‌های معادلات ساختاری نرم‌افزار Smartpls استفاده کرد (Goodarzi et al., 2023).

همچنین در این پژوهش از تکنیک تحلیل عاملی تأییدی جهت بررسی اعتبار پرسشنامه و از روش پایایی ترکیبی جهت ارزیابی پایایی استفاده شد. در تحلیل عاملی تأییدی پژوهشگر به دنبال ارزیابی مدل اندازه‌گیری پیشنهادی است. تحلیل عاملی تأییدی تکنیکی است که نشان می‌دهد تا چه میزان تخصیص گویه‌ها به متغیرهای پنهان با داده‌های گردآوری شده تطابق دارد. تحلیل عاملی تأییدی اندازه‌گیری را بر اساس تک بعدی بودن، روایی و پایایی مفاهیم ارزیابی می‌کند (Olfat et al., 2017). در همین راستا در ابتدا به ارزیابی پایایی خرد معیارهای پژوهش پرداخته می‌شود.

شکل 3- سایت پلان و موقعیت مجتمع مسکونی وحدت (Mohammadzadeh et al., 2023)

Fig.3-Site plan and location of Vahdat residential complex (Mohammadzadeh et al., 2023)

ترکیبی بالاتر از 0.7 نشانگر پایایی قابل قبولی است. بعد از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول و استخراج خردمعیارهای معنادار، پایایی و روایی خردمعیارها مورد بررسی قرار می‌گیرد. در ادامه با استفاده از مدل ساختاری، روابط بین متغیرها مورد بررسی قرار می‌گیرد. در واقع با ارزیابی روابط بین متغیرها با میتوان معنی‌داری متغیرها را تبیین نمود که بدین منظور از روش باز نمونه‌گیری در حالت 1000 نمونه که در روش حداقل مربعات جزئی توصیه شده (Davari & Rezazadeh, 2014) بهره گرفته می‌شود.

1-3- ارزیابی پایایی خردمعیارهای تحقیق

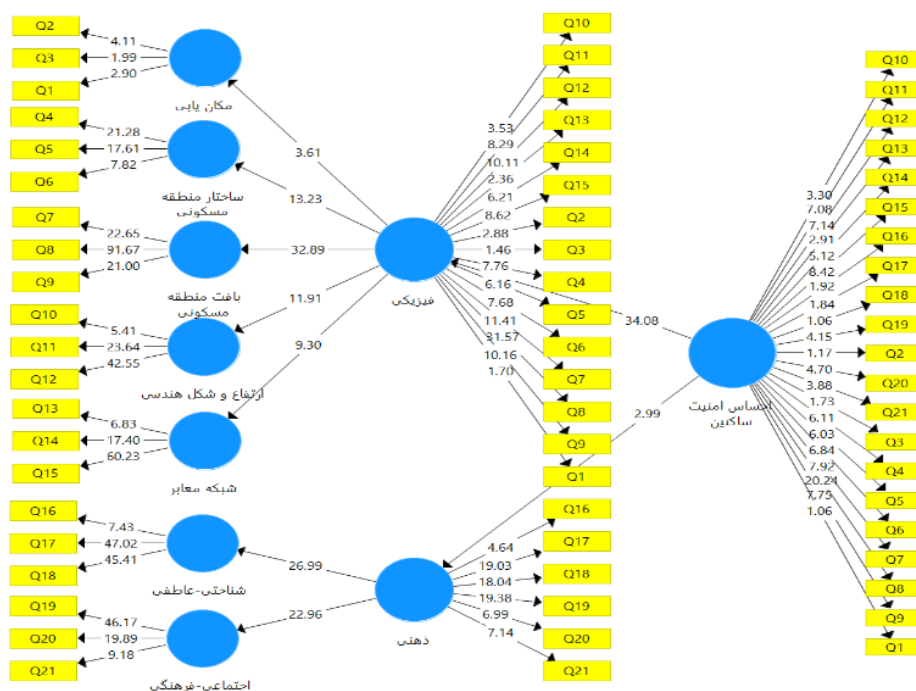
با توجه به آنکه در این پژوهش از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری بهره گرفته می‌شود. نخست پایایی و ضرایب زیر معیارها به منظور بررسی متغیرهای پژوهش مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. با توجه به ماهیت سنتی آلفای کرونباخ از شیوه نوین‌تری همچون پایایی ترکیبی (حداقل مجذورات جزئی) بهره گرفته می‌شود. در جدول 3 معناداری خردمعیارهای پژوهش تبیین شد. در این بخش ضریب t بالای 1.96 نشانگر ارتباط میان معیارها و خرد معیارهاست. در این پژوهش پایایی

جدول 3- ضرایب خردمعیارها و پایایی‌های متغیرهای تحقیق

Tab.3- Coefficients of small-items and reliability coefficients of research

متغیر	ابعاد	مؤلفه	متن گویه	بار عاملی	ضریب معناداری	آلفا کرنباخ	پایایی ترکیبی
احساس امنیت کودکان	عینی	مکان یابی	نزدیک بودن به مراکز نیروی انتظامی	0.80	2.90	0.62	0.79
			نزدیک بودن به مراکز حیاتی (بیمارستان، آتش نشانی و...)	0.79	4.11		
			نزدیک بودن به اتوبان و خیابان‌های اصلی	0.66	1.89		
ساختار منطقه مسکونی		ساختار منطقه مسکونی	ورودی و خروجی کنترل شده به شهرک	0.87	21.28	0.69	0.83
			محدودیت در وجود فضاهای باز وسیع	0.86	17.61		
			تعدد فضاهای چندعملکردی در شهرک	0.63	7.82		
بافت منطقه مسکونی		بافت منطقه مسکونی	طراحی غیر متمرکز	0.79	22.65	0.79	0.88
			طراحی فضای باز با حداقل فضای دنج	0.92	91.67		
			تبیین مرزهای میان قلمروهای خصوصی، نیمه خصوصی و عمومی	0.80	21		
ارتفاع و شکل هندسی		ارتفاع و شکل هندسی	شکل هندسی پلکانی ساختمان‌ها	0.60	5.41	0.69	0.83
			محدودیت در وجود فضاهای پیلوت	0.85	23.64		
			نقاط کور محدود در شکل هندسی ساختمان‌ها	0.89	42.55		
شبکه معابر		شبکه معابر	توجه به کیفیت و کمیت نورپردازی در شبکه معابر	0.64	6.83	0.74	0.84

متغیر	ابعاد	مؤلفه	متن گویه	متغیرهای آشکار	متغیرهای پنهان
				بار عاملی	ضریب معناداری
			توجه به قلمرو های تفکیک کننده فضای شهرک با خارج از شهرک از طریق تغییر کف سازی مصالح و...	0.83	17.40
			ایجاد لبه مشخص میان سطح سواره و پیاده	0.92	60.23
		مجموع			0.82
					0.85
ذهنی	شناختی-عاطفی	احساس تعلق خاطر		0.70	7.43
		انتظام و تناسب بصری		0.89	47.02
		افزایش نماد و نشانه های شهری		0.90	45.41
اجتماعی-فرهنگی		محدودیت در وجود فضاهای بایر		0.88	46.17
		تبدیل فضاهای خالی به فضاهای چندعملکردی و جمعی عمومی		0.80	19.89
		سهولت در نفوذپذیری افراد در فضاهای جمعی عمومی		0.67	9.18
		مجموع			0.76
					0.83
		مجموع			0.81
					0.85

شکل 4-ضرایب معناداری متغیرهای تحقیق

Fig.4-The significance coefficients of the model

جدول 4- شاخص‌های کیفیت مدل ساختاری
Tab.4-Structural model quality indicator

متغیرهای مکنون وابسته	ضریب تعیین	روایی همگرا	قدرت پیش بینی Q^2			نیکوی برازش
			SSE	SSO	$Q^2 = 1 - SSE/SSO$	
مکان یابی	0.14	0.57	280.74	300.0	0.16	0.57
ساختار منطقه مسکونی	0.54	0.63	206.78	300.0	0.31	
بافت منطقه مسکونی	0.75	0.70	152.11	300.0	0.49	
ارتفاع و شکل هندسی	0.49	0.62	215.40	300.0	0.28	
شبکه معابر	0.47	0.65	219.37	300.0	0.27	
عینی	0.86	0.51	1139.46	1500.0	0.24	
شناختی-عاطفی	0.70	0.70	161.50	300.0	0.46	
اجتماعی-فرهنگی	0.70	0.62	176.90	300.0	0.41	
ذهنی	0.31	0.46	523.30	600.0	0.13	
احساس امنیت کودکان	0.56	0.53	2100.0	2100.0	-	

3-2-ارزیابی شاخص نیکوی برازش

کیفیت مدل ساختاری توسط شاخص قدرت پیش بینی Q^2 نیز محاسبه شد و طبق فرمول زیر محاسبه می‌شود. سه مقدار 0.01، 0.25، 0.36 را به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی تبیین شده که بر اساس فرمول زیر به دست می‌آید:

$$\text{ضریب تعیین} \times \sqrt{\text{روایی همگرا}} = \text{نیکوی برازش مدل} \\ = \sqrt{0.6 \times 0.55} = 0.57$$

3-3-آزمون t متغیرهای تحقیق

به منظور تحلیل و بررسی مؤلفه‌های پژوهش از آزمون تی تک نمونه بهره گرفته می‌شود. نتایج این آزمون در جدول 5 نشان داده شده است. برای امتیازدهی به متغیرها و مؤلفه‌های پژوهش از طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت با نقطه برش 3 استفاده می‌شود. در این پژوهش، میانگین تجربی (2.33-1) در سطح نامساعد، (3.66-2.34) در سطح نسبتاً مساعد و (5-3.67) در سطح مساعد تحلیل شد؛ بنابراین میانگین ملاکی در سطح مساعد و مطلوب 3.67 است.

نتایج حاصل از آزمون t یک نمونه‌ای نشان می‌دهد که گویه 1، 4، 8، 9، 10، 12، 14 از بعد عینی در سطح مطلوب ($p < 0.05$) و میانگین ملاکی بالاتر از 3.67 قرار گرفته است. و گویه‌های 2، 6، 11، 18 در سطح نسبتاً مطلوب ($p > 0.05$) و میانگین ملاکی هم‌تراز از 3.67 قرار گرفته است. نهایت بعد عینی سطح مطلوب ($p < 0.05$)

میانگین ملاکی بالاتر از 3.67 قرار گرفته است. یکی از آزمون‌های آماری ناپارامتری است که برای مقایسه چند گروه کاربرد دارد و از نظر میانگین رتبه‌های گروه‌ها را معلوم می‌کند که آیا این گروه‌ها می‌توانند از یک جامعه باشند یا نه، آزمون فریدمن است. در این پژوهش جهت رتبه‌بندی شاخص‌های مورد مطالعه از نظر پاسخگویان از این آزمون بهره گرفته شده است (Goodarzi et al., 2023). معناداری ضریب خی دو آزمون فریدمن نشان از وجود اهمیت و اولویت در سطح گویه‌های بعد عینی دارد. همچنین نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که گویه 18 و 20 از بعد ذهنی در سطح مطلوب ($p < 0.05$) و میانگین ملاکی بالاتر از 3.67) و گویه‌های 17 و 21 در سطح نسبتاً مطلوب ($p > 0.05$) و میانگین ملاکی هم‌تراز از 3.67) قرار گرفته است.

نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که مؤلفه‌های بافت منطقه مسکونی، ارتفاع و شکل هندسی در سطح مطلوب ($p < 0.05$) و میانگین ملاکی بالاتر از 3.67)، مؤلفه‌های مکان‌یابی، ساختار منطقه مسکونی، شبکه معابر در سطح نسبتاً مطلوب ($p > 0.05$) و میانگین ملاکی هم‌تراز از 3.67) قرار گرفته است. با استفاده از آزمون فریدمن اولویت مؤلفه‌های بعد عینی به ترتیب اهمیت گزارش شد؛ بنابراین اهمیت مؤلفه «ارتفاع و شکل هندسی» و مؤلفه «مکان‌یابی» به ترتیب به‌عنوان رتبه نخست و آخر را به خود اختصاص داد. نتایج حاصل از آزمون t یک نمونه‌ای نشان می‌دهد که مؤلفه

شناختی-عاطفی در سطح مطلوب ($p < 0.05$) و میانگین ملاکی بالاتر از 3.67، مؤلفه اجتماعی-فرهنگی در سطح نسبتاً مطلوب ($p > 0.05$) و میانگین ملاکی هم‌تراز از 3.67 قرار گرفته است. با استفاده از آزمون فریدمن

اولویت مؤلفه‌های بعد عینی به ترتیب اهمیت گزارش شد؛ بنابراین اهمیت مؤلفه «شناختی-عاطفی» و مؤلفه «اجتماعی-فرهنگی» به ترتیب به‌عنوان رتبه نخست و آخر به دست آمد.

جدول 5-آزمون t وضعیت شاخص‌ها و خرده‌معیارهای مؤلفه احساس امنیت ساکنین

Tab.5-t-test of the status of the components

Table 1: Test of the status of the components									
آزمون فریدمن		df=49 میانگین ملاکی = 3.67				شماره گویه	مؤلفه	ابعاد	متغیر
رتبه	میانگین رتبه	معناداری	T	تفاوت میانگین	میانگین تجربی				
5	9.68	0.00	4.0	0.49	4.16	Q1	مکان یابی	عینی	احساس امنیت ساکنین
7	7.63	0.68	0.41	0.05	3.72	Q2			
13	5.54	0.00	-	-0.49	3.18	Q3			
3	10.07	0.00	3.32	0.57	4.24	Q4	ساختار منطقه مسکونی		
12	5.73	0.00	5.23	-	3.36	Q5			
10	6.74	0.26	-	-0.31	3.54	Q6			
14	4.39	0.00	1.13	-	2.94	Q7	بافت منطقه مسکونی		
1	10.35	0.00	5.17	-0.73	4.30	Q8			
2	10.18	0.00	6.06	0.63	4.28	Q9			
4	9.78	0.00	6.15	0.61	4.18	Q10	ارتفاع و شکل هندسی		
9	6.91	0.46	4.37	-	3.60	Q11			
6	9.67	0.00	-	-0.07	4.16	Q12			
8	7.60	0.41	0.74	0.49	3.74	Q13	شبکه معابر		
4	9.95	0.00	5.09	0.07	4.22	Q14			
11	5.78	0.01	0.83	0.55	3.30	Q15			
معناداری =0.00	خی‌دو= 171.08		2.81	-0.37	3.79		مجموع		
5	2.60	0.00	4.05	0.12	3.26	Q16	شناختی-عاطفی	ذهنی	
4	3.36	0.58	-	-0.41	3.72	Q17			
1	4.98	0.00	3.86	0.05	4.44	Q18			
6	2.14	0.00	0.55	0.77	3.08	Q19	اجتماعی-فرهنگی		
2	4.51	0.00	-	-0.59	4.22	Q20			
3	3.41	0.92	5.76	0.55	3.68	Q21			
معناداری = 0/00	خی‌دو= 100.51	0.19	-	0.01	3.73		مجموع		
-	-	0.00	0.10	1.32	3.76			مجموع	

جدول 6-آزمون t وضعیت مؤلفه‌های احساس امنیت ساکنین

Tab.6-t-test of the state of components of residents' sense of security

آزمون فریدمن		df=49		میانگین ملاکی = 3.67		مؤلفه	ابعاد	متغیر
رتبه	میانگین رتبه	معناداری	T	تفاوت میانگین	میانگین تجربی			
5	2.70	0.81	0.24	0.02	3.69	مکان یابی	عینی	احساس امنیت
4	2.75	0.52	0.65	0.04	3.71	ساختار منطقه مسکونی		امنیت
2	3.18	0.02	2.32	0.17	3.84	بافت منطقه مسکونی		کودکان

میانگین ملاکی = 3.67 df=49						آزمون فریدمن	
متغیر	ابعاد	مؤلفه	میانگین تجربی	تفاوت میانگین	T	معناداری	میانگین رتبه
		ارتفاع و شکل هندسی	3.98	0.31	5.63	0.00	رتبه
		شبکه معابر	3.75	0.08	1.25	0.22	رتبه
		مجموع	3.79	0.12	4.05	0.00	رتبه
						معناداری = 0.025	خی‌دو = 11/10
ذهنی		شناختی-عاطفی	3.81	0.14	2.21	0.03	رتبه
		اجتماعی-فرهنگی	3.66	-0.01	-0.16	0.88	رتبه
		مجموع	3.73	0.06	1.32	0.18	رتبه
						معناداری = 0.027	خی-دو = 4/90
		مجموع	3.76	0.09	3.13	0.00	رتبه

4- نتیجه‌گیری

مقاله حاضر در جهت بررسی کیفیت فضاهای باز مجتمع‌های مسکونی مهر جهت ارتقا حس امنیت کودکان و کاربست رویکرد شهر دوستدار کودک و بررسی ارتباط میان مؤلفه‌های آنان صورت گرفته است. بر اساس یافته‌های حاصل از تحقیق می‌توان مقولات طراحی فضاهای باز مجتمع‌های مسکونی مهر بر اساس رویکرد شهر دوستدار کودک به منظور افزایش حس امنیت ساکنین را در دو دسته ذهنی و عینی دسته‌بندی کرد. با این حال بر اساس دیدگاه متخصصین هر دو عامل مذکور بر احساس امنیت کودکان در فضای باز تأثیرگذارند و نمی‌توان مشخصاً دیگری را بر عامل دیگر برتری داد.

نتایج حاصل از تحلیل واریانس و ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین مؤلفه‌های رویکرد شهر دوستدار کودک و میزان احساس امنیت ساکنین در فضای باز ساختمان‌های مسکونی مهر به لحاظ آماری رابطه معنادار وجود دارد. در واقع کاربست مؤلفه‌های رویکرد شهر دوستدار کودک در طراحی فضاهای باز جمعی در مجتمع‌های مسکونی که بدان توجه لازم مبذول نشده است، می‌تواند به عنوان راهبردی کاربردی جهت ارتقا امنیت کودکان از طریق توجه به کودکان معلول، شیوه خوانش محیط، احساس امنیت کودکان، جذابیت فضایی و دسترسی به امکانات مورد استفاده قرار گیرد.

یکی از محدودیت‌های موجود در مسکن مهر وحدت شیراز، نبود فضاهای جمعی امن و قابل ادراک جهت تعامل هرچه بیشتر میان کودکان است. لذا ضروری است تا فضاهای مشارکتی پویا و چندعملکردی به منظور ارتباط هرچه بیشتر کودکان و بهره‌گیری از نماد و نشانه‌های آشنا برای آنان که باعث افزایش حس تعلق کودکان به فضا شود، تعبیه و طراحی شود. از سویی جهت بهره‌وری هرچه بیشتر فضاهای اشتراکی ضروری است تا شیوه دسترسی کودکان خوانا و مطلوب شود، در همین راستا بایستی طراحی مسیرهای عبور و مرور کودکان به فضاهای جمعی و مشارکتی در فضاهای باز مجتمع مسکونی با استفاده از کفپوش‌های بازی‌آور، بدنه‌های سبک و تحریک کننده صورت پذیرد. با این حال لازم به ذکر است که توجه به کیفیت و کمیت نورپردازی معابر پیاده روی کودکان در فضای باز به سوی فضاهای جمعی به گونه‌ای باشد که نه خیلی روشن و نه خیلی تاریک بوده و باعث افزایش احساس امنیت کودکان شود.

همچنین با بررسی وضع موجود، تعدد فضاهای بی دفاع در طراحی مسکن مهر قابل مشاهدات است. با توجه به اینکه رعایت سلسله‌مراتب دسترسی و قلمروپایی در جهت افزایش حس امنیت کودکان حائز اهمیت است، پیشنهاد می‌شود تا فضاهای بی دفاع از طریق مداخله در ساختار فیزیکی و ساماندهی کالبدی محدود فضای باز حذف و یا به حداقل برسند. همچنین می‌توان فضاهای

Relationships, 3(1), 187-206. doi: 10.22034/gahr.2020.230747.1401. [In Persian]

Farzad Behtash, M. R., & Sarlak, S. (2021). Organizing Golha Square in Marzadaran Neighborhood Using a Child-Friendly City Approach for Children's Mental Health. *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 14(34), 191-183. doi: 10.22034/aaud.2020.194941.1944. [In Persian]

Francis, J. Giles-Corti, B. Wood, L. Knuiman, M. (2012). Creating sense of community: The role of public space. *Journal of Environmental psychology*. 32. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2012.07.002>.

Goldfeld, S., Villanueva, K., Tanton, R., Katz, I., Brinkman, S., Giles-Corti, B., & Woolcock, G. (2019). Creating community indicators for early childhood development: challenges and innovations from the kids in communities' study. *Cities & health*, 3(1-2), 68-77. <https://doi.org/10.1080/23748834.2019.1596525>

Golubchikov, O., & Badyina, A., (2012). Sustainable Housing for Sustainable Cities, A Policy Frame work for Developing Countries, UN HABITAT Nairobi.

Goodarzi, Majid; Maleki, Saeed and Khodabakhshi, Dariush. (2023). Structural equation modeling of factors affecting the realization of an elderly-friendly city (case study: Ahvaz city). *Quarterly Journal of Human Settlements Planning Studies*. 18(4). 171-184. [In Persian]

Karbalaei Hossini Ghiyasvand A. (2018). Study of urban landscape features from children perspective according to the child-friendly city approach. *Advances in Cognitive Sciences*. 20 (2) :53-68. URL: <http://icssjournal.ir/article-1-733-fa.html>. [In Persian]

Karimi, F., & Jalilasadrad, S. (2021). Analyzing the Compliance of Open Space of Residential Complexes with the Approach of "Child-Friendly City" And Its Promotion through Children's Participation (Case Study: Amin Residential Complex in Yazd City). *Urban Planning Knowledge*, 5(2), 63-78. doi: 10.22124/upk.2021.15594.1389. [In Persian]

Krishnamurthy, S., Steenhuis, C., Reijnders, D. A. H., & Stav, T. (2018). Child-friendly urban design: observations on public space from Eindhoven (NL) and Jerusalem (IL). *Technische Universiteit Eindhoven*.

غير قابل دفاع را به مراکز فعاليتي براي کودکان به منظور تأمین خدمات مورد نیاز کودکان و پیش‌گیری از وقوع جرم و افزایش حس امنیت تبدیل نمود.

References

Absalan, F., Yazdanfar, S. A., & Sahragard Monfared, N. S. (2023). Evaluating Environmental Design Factors Affecting Security; Case Study: Center of Sang Siah Neighborhood in Shiraz City. *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 16(42), 1-15. doi: 10.22034/aaud.2023.304624.2551. [In Persian]

Ahmadvand, M., Soltani, Z., & goodarzi, M. (2022). Analyzing the child friendly city indicators in Ahvaz metropolis. *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 10(3), 63-84. doi: 10.22059/jurbangeo.2022.339123.1662. [In Persian]

Baharvand, Shokoufeh. (2014). Examining and revising the concept of a child-friendly city, from children's participation to design standards, by presenting executive and strategic solutions, *Urban Management Journal*, 13(34).296-322. [In Persian]

Carmona, Matthew. (2019). Public places of urban spaces, various dimensions of urban design, Tehran: University of Art Publications. [In Persian]

Chawla, Louise. (1997). Growing up in cities: a report on research under way. *Environment and Urbanization* 9(2):247-251. Coulton, Claudia. J., and Jill. E. Korbin. 2007. Indicators of child well-being through a neighborhood lens. *Soc Indic Res* 349-361. DOI:10.1177/095624789700900212

Heydari, Mohamad taghi, Ahadnejad Roveshty, Rahmani, Mohsen, Maryam, & Moharami, saeid. (2020). Requirements of Planning a Secure City for Children in Iranian Cities Benefitting from a Societal Security Approach (Case Study: Neighborhoods of the historical Structure of Zanjan). *SOCIETAL SECURITY STUDIES*, 11(63), 243-276. SID. <https://sid.ir/paper/952639/en>. [In Persian]

Farkhani, M., shekh ahe eslami, A., & noruzi, M. (2020). Redesign urban spaces Redesign urban spaces with an emphasis on promoting a sense of security (Case study of historical and old texture of Khorramabad city). *Geography and Human*

Olfat, Milad, Sharghi, Ali, & Zarghami, Esmaeil. (2017). Studying the Structural Equation Modeling (SEM) of Sustainable Age-Friendly City Indexes in Tehran. *Journal of Sustainable of Architecture and Urban Design*, 5(1), 61-74. SID. <https://sid.ir/paper/265463/en>. [In Persian]

Panda, Anshulata, Shankar Sa, Bhabani, Shrestha Das. (2024). Child-Friendly Approaches in Context to Neighbourhood Streets - A Case of Ward No 17, Rourkela, *International Journal for Research in Applied Science & Engineering Technology (IJRASET)*. 12(5)

Percy-Smith, B., & Thomas, N. (2010). *A Handbook of Children and Young People's Participation: Perspectives from I Theory and Practice*, London: Roulledge.

Saroukhani, B., & Navidniya, F. (2006). Social Security of the Family Security of the Family and the place of residence in Tehran. *Social Welfare*, 6(22), 87-107. SID. <https://sid.ir/paper/56739/en>. [In Persian]

Shamsollah, E., Majedi, H., & zarabadi, Z. S. S. (2024). Conceptualization of vitality on the scale of urban space; Development of a dynamic conceptual model. *Journal of Sustainable Architecture and Urban Design*, 12(1), -. doi: 10.22061/jsaud.2024.10898.2230. [In Persian]

Shadkam, A., & Moos, M. (2021). Keeping young families in the centre: a pathways approach to child-friendly urban design. *Journal of Urban Design*, 26(6), 699-724. <https://doi.org/10.1080/13574809.2021.1917984>

Talocci, G., & Boano, C. (2018). The depoliticisation of housing policies: The case of Borei Keila land-sharing in Phnom Penh, Cambodia. *International Journal of Housing Policy*, 24, 1-22. <https://doi.org/10.1080/19491247.2017.1298365>

Tranter, P. (2022). *Urban Playground: How Child-Friendly Planning and Design Can Save Cities* by Tim Gill (review). London: RIBA Publishing, ISBN: 978-1859469293

UNICEF. (2018). *A guide to cities and Child Friendly local communities*.

Wright, H., Hargrave, J., Williams, S., & zu Dohna, F. (2017). *Cities alive: Designing for urban childhoods*. London: Arup

<https://bernardvanleer.org/publications-reports/child-friendly-urban-design-observations-on-public-space-from-eindhoven-nl-and-jerusalem-il/>

kytta, m. (2002). Affordances of Children's Environments in The Context of Cities, Small Towns, Suburbs and Rural Villages in Finland and Belarus. *Journal of Environmental Psychology* 22:109-123. <https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0249>

LeGates, R. & Stout, F. (2003). *The City Reader*. London: Routledge, 3rd Edition.

Mohammadzadeh, Sudabeh, Einifar Alireza, Majdi, Hamid. (2023). Analysis of factors affecting the improvement of the quality of the environment of residential complexes (Case study: Vahdat concrete complex of Sadra city). *Hoviat Shahr*. 1(17). 21-36. Doi: 10.30495/hoviatshahr.2023.17042. [In Persian]

Mortezaei Menesh, Fatemeh, Deresh Menesh, Kamal, Kayani, Mustafa. (2016). Explaining the relationship between the quality of the open space of housing and the level of children's anxiety based on Erikson's growth theory (case study: residential complexes in Tehran). *Hoviat shahr*, 10(27), 85-98. SID. <https://sid.ir/paper/154463/en>. [In Persian]

Mansour Hosseini, N., Javan Forouzande, A., Motalebi, G., & Yaghoobi, M. (2023). Explain the Effect of Components of Open Spaces in Forming Different levels of meaning for the Elderly (Case study: Ekbatan Complex). *Journal of Sustainable Architecture and Urban Design*, 11(1), 193-214. doi: 10.22061/jsaud.2022.8707.2014. [In Persian]

Malik, S., Roosli, R., Tariq, F., & Yusof, N. A. (2020). Policy framework and institutional arrangements: Case of affordable housing delivery for low-income groups in Punjab, Pakistan. *Housing Policy Debate*, 30(2), 243-268. DOI: 10.1080/10511482.2019.1681018

National Institute of Urban Affairs (2016). *Indicators for Child friendly Local Development*, Child. Retrieved from nation.

Obeidi, P., Hodjati, V., & Azemati, H. R. (2023). Investigation of effective components on promoting women's sense of security and crime prevention in the design of residential complexes. *Journal of Sustainable Architecture and Urban Design*, 11(1), 127-144. doi: 10.22061/jsaud.2022.8805.2019. [In Persian]

equations (case study: Valiasr sidewalk in Tabriz). *Journal of Urban Sustainable Development*, 3(7), 99-119. doi: 10.22034/usd.2022.700745. [In Persian]

Zarghami, Ismail, and Bagheri, Hossein. (2018). Identifying the components of child-friendly places in residential areas. *City Identity*, 13(37), 105-116. SID. <https://sid.ir/paper/154787/fa>. [In Persian]

Yazdani, Samira, and Timuri, Siavash. (2013). The effect of open spaces in residential complexes on increasing the social interactions of residents, (case study: three residential complexes in Isfahan). *Hoviat shahr*, 7(15), 83-93. SID. <https://sid.ir/paper/154756/en>. [In Persian]

Zeynali Azim, A., Babazadeh Oskouei, S., & Noorizadeh, Z. (2022). Measuring satisfaction of sidewalk services as an urban space with the help of factor analysis methods and structural

